

Н.О. Будна, Т.В. Гладюк,
С.Г. Заброцька, Н.Б. Шост

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

3 клас

Частина 2

*Схвалено для використання у закладах загальної середньої освіти
комісією з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 502.2:613.955(075.2)

Б 90

*Схвалено для використання у закладах загальної середньої освіти
комісією з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України
(лист ІМЗО від 03.07.2020 № 22.1/12-Г-503)*

Будна Н.О.

Б90 Я досліджую світ : робочий зошит : 3 кл. : у 2-х ч. Ч. 2 /
Н.О. Будна, Т.В. Гладюк, С.Г. Заброцька, Н.Б. Шост. — Тер-
нопіль : Навчальна книга – Богдан, 2020. — 56 с. : вкл. 8 с.

ISBN 978-966-10-6217-6

Пропонований зошит укладено відповідно до Державно-
го стандарту початкової освіти, Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О.Я. Савченко, та підручни-
ка «Я досліджую світ. 3 клас» (авт. Будна Н.О., Гладюк Т.В.,
Заброцька С.Г., Шост Н.Б., Лисобей Л.В.).

Посібник містить цікаві вправи, досліди, завдання про-
блемного та пошукового характеру як для індивідуальної,
так і для групової роботи з третьокласниками. Для виконан-
ня окремих завдань запропоновано наліпки, подані в першій
частині посібника.

Передбачено також ведення календаря спостережень.
Для учнів 3-го класу.

УДК 502.2:613.955(075.2)

*Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання
не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

ISBN 978-966-10-6217-6

© Навчальна книга – Богдан, виключна
ліцензія на видання, оригінал-макет, 2020

УВАГА!

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

bohdan-digital.com/010988

*Технічна підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89;
admin@bohdan-digital.com*

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— познач, обведи, розфарбуй

— установи відповідність,
з'єднай

— напиши

— попрацюй у парі

— досліди

— наклеї наліпку

УКРАЇНА – НЕЗАЛЕЖНА ДЕРЖАВА

Україна — незалежна держава. Символи держави. Творці Української держави

1. Продовж речення.

Україна є _____ державою. Людей, які проживають на її території, називають _____ . Державними символами України є _____ . Вагомий внесок у розвиток держави зробили _____

2. З'єднай частини правильних тверджень.

Державний Прапор —	•	• символ влади.
Державний Гімн —	•	• офіційна емблема країни.
Державний Герб —	•	• найголовніша пісня країни.

3. Дослідіть герб свого міста чи області. Напишіть, що на ньому зображено.

Права та обов'язки громадян

1. Продовж речення.

Основним Законом нашої держави є _____

_____.

2. Установи відповідності.

Президент —

забезпечує виконання законів

Верховна Рада

гарант дотримання Конституції України

Уряд

приймає закони

3. Напиши, якими правами користуються зображені діти.

_____

_____

_____

_____

4. Запиши обов'язки громадянина України.

Пам'ятні події. Державні й народні свята

1. Розділи назви свят на три групи.

Різдво Христове, Великдень, День захисника Вітчизни, Івана Купала, День Конституції, День Незалежності України, День пам'яті та примирення, День працівників освіти, день народження, День матері, День ангела, Водохреще.

Народні свята: _____

Державні свята: _____

Особисті свята: _____

---

2. Установи відповідність.

Різдво
Христове

День
матері

Великдень

День
Святого
Миколая

Земля — спільний дім. Україна на карті світу

1. Продовж речення.

Країни світу різняться територією, _____

---

2. Запиши основні цілі ООН.

---

3. Складіть і запишіть правила мирного і щасливого співіснування людей на нашій планеті.

Я у Європі та світі

1. З'єднай частини правильних тверджень.

Україна —	•	•	об'єднання країн Європи.
Європа —	•	•	одна з найбільших країн Європи.
Європейський Союз —	•	•	жителі Європи.
Європейці —	•	•	частина найбільшого материка Євразії.

2. Розглянь карту Європи. Підкресли назви країн, розташованих у Європі. Спробуй віднайти їх на карті.

Болгарія, Куба, Англія, Польща, Німеччина, Україна, Мексика, Греція, Португалія, Канада, Італія, Іспанія, Бразилія, Китай, Франція.

3. Запиши назви країн-сусідів України. У яких із них тобі довелося побувати? Підкресли.

Винаходи людства

1. Запиши назви відомих тобі винаходів людства.

---

2. Дізнайся із додаткових джерел про один із винаходів, який змінив життя суспільства. Напиши про цей винахід і намалюй його.

МІЙ КРАЙ

Історичні скарби України

1. Продовж речення.

Історична спадщина України — це _____

2. Досліді, які старовинні замки та фортеці України зображені на світлинах. Підпиши їх.

Слова для довідки: Олеський замок, Хотинський замок, Кам'янець-Подільський замок.

3. Запиши назви пам'яток культури або музеїв свого краю.

_____
_____

Унікальні куточки країни. Славетні люди рідного краю

1. Продовж речення.

В Україні є гори _____
_____, моря — _____,

великі міста — _____
_____ ,

річки — _____
_____ ,

озера — _____ .

2. Напиши, де ти живеш. Що є найбільшою окрасою твого міста (села)?

_____

_____

_____

3. Обведи зображення рослин, які вирощують у твоєму краї.

4. Познач (✓) слово, яким завершиш речення.

У моїй місцевості переважає...

скотарство

свинарство

птахівництво

_____

5. Дізнайтеся про славетних людей вашого краю. Запишіть їхні імена та прізвища.

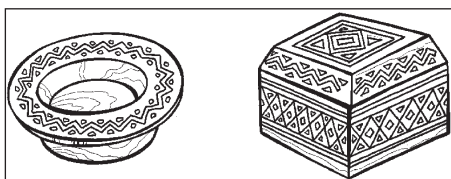

Культурна спадщина України

1. Визнач, до яких промислів належать зображені вироби.

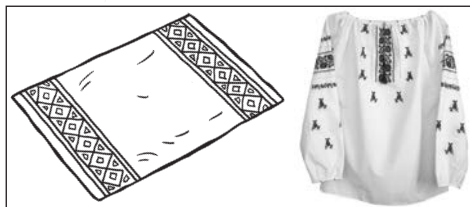
- Гончарство

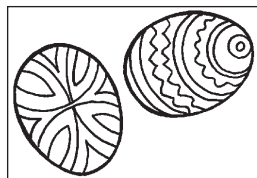
- Художня різьба по дереву

- Витинанки

- Писанкарство

- Вишивка

2. Утвори вислів. Поясни його зміст.

Берегти,

надбання

української

культури —

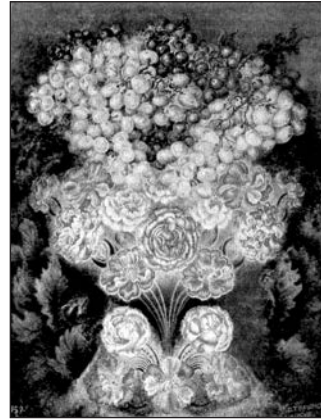
кожного

примножувати

обов'язок

українця.

3. Дізнайся і запиши прізвища відомих українських художників — авторів цих картин.

_____

_____

_____

_____

МОЯ ГРОМАДА

Приватний і громадський простір

1. Доповни речення.

Об'єднання людей, які проживають в одній місцевості, мають спільні інтереси та завдання, називаються _____.

2. Досліді, чи утворена громада в місцевості, де ти живеш. Напиши, чим вона займається. Які цікаві справи зроблено?

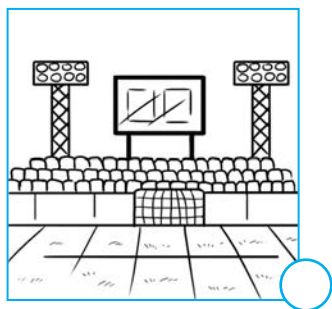
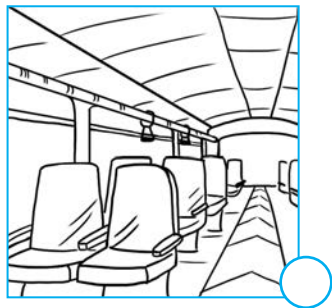

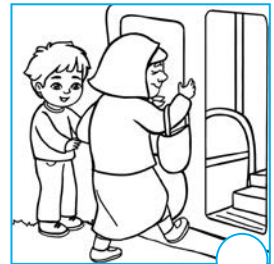
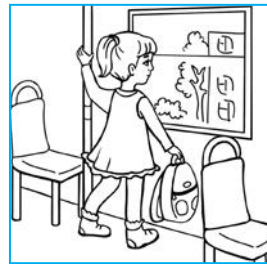
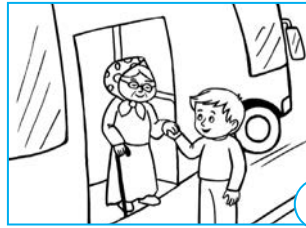
3. Розглянь малюнки. Що із зображеного можна віднести до громадського простору? Познач (✓).

Правила поведінки у громадських місцях.

Безпечна поведінка

1. Познач знаком «+» малюнки, на яких діти дотримуються правил поведінки в транспорті.

2. Прочитай правила поведінки у бібліотеці. Встав, де потрібно, «НЕ».

_____ вітайся зі старшими.

_____ кричи, _____ галасуй.

Замовляючи книжку, чітко _____ називай автора та заголовок твору.

У читальному залі _____ говори пошепки.

_____ грайся, _____ бешкетуй,

_____ сміти.

3. Що можна робити під час екскурсії в музеї? Познач (✓).

- відставати від екскурсійної групи
- бігати залами музею
- голосно розмовляти і сміятись
- слухати уважно екскурсовода
- чіпати руками експонати
- перебивати розповідь екскурсовода запитаннями
- уважно розглядати експонати
- ставити запитання екскурсоводу

4. Продовж речення.

План евакуації потрібно знати для того, щоб _____

Безпечна поведінка на дорозі, біля залізничної колії

1. Познач (✓) умови обмеженої оглядовості на дорогах.

- геометричні розміри дороги
- відсутність зелених насаджень
- придорожні споруди
- насадження дерев, кущів
- дворядний (або багаторядний) рух транспорту
- наявність транспорту (що рухається або стоїть)

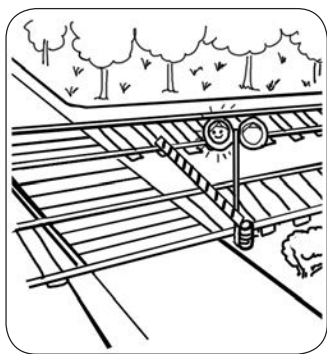

2. Підкресли слова, що називають несприятливі умови для пішохода і водія.

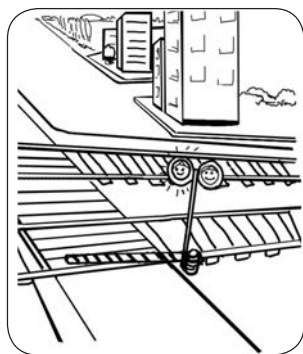

Слизька дорога, ранок, ожеледиця, густий туман, роса, опади, темна пора доби, снігові замети, райдуга, дощ, неосвітлена дорога, повінь, ями на дорогах.

3. З'єднай малюнки з відповідними записами. Поясни свій вибір.

♦ дозволено ♦

♦ заборонено ♦

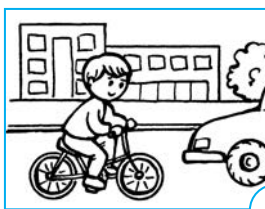
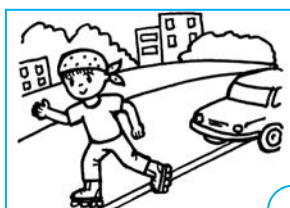
4. Познач правила переходу залізничного переїзду знаком «+».

- На переїздах без шлагбаума треба орієнтуватися на світлофор або звуковий сигнал.
- Переходити залізничний переїзд можна за будь-яких умов.
- Залізничний переїзд зі шлагбаумом можна переходити лише тоді, коли шлагбаум піднято.
- Якщо потяг проїхав, а шлагбаум не піднявся, це означає, що переїзд можна переходити.
- Переходити нерегульований залізничний переїзд можна лише після того, як упевнишся, що потяга немає ні з лівого, ні з правого боку.

Небезпечні місця для ігор та розваг

1. Хто із зображених дітей наражається на небезпеку? Познач (✓).

2. Чи знаєш ти правила безпечної прогулянки? Упиши, де потрібно, НЕ.

_____ відходь далеко від дому.

_____ гуляй дотемна у безлюдних місцях.

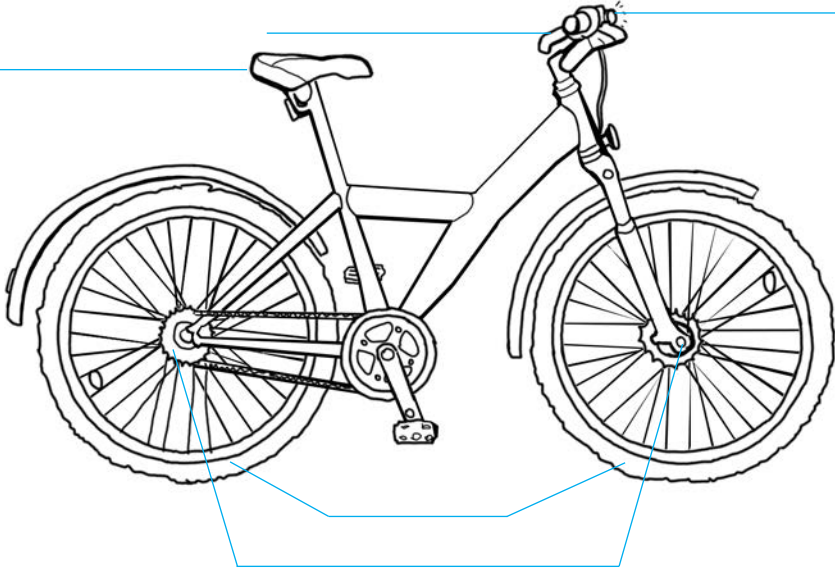
_____ уникай хуліганів, підозрілих людей.

_____ грайся у підвалах, на горищах, будівельних майданчиках.

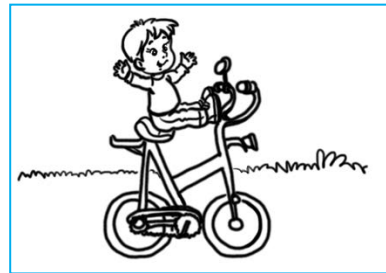
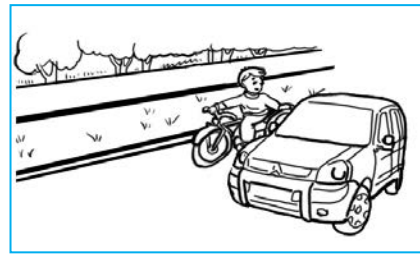
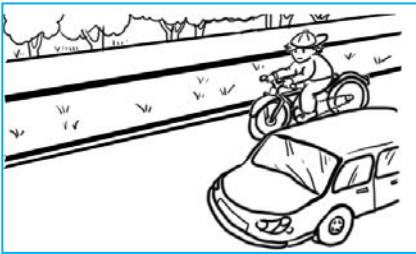
_____ про все, що сталося з тобою, мають знати рідні та вчителі.

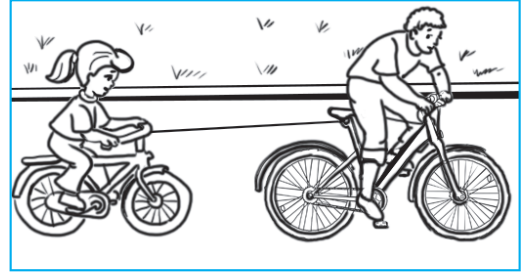
Безпека велосипедиста

1. Підпиши, що треба перевіряти перед поїздкою на велосипеді.

2. Напиши, які правила для велосипедистів порушили зображені діти.

3. Установи відповідність між зображеннями дорожніх знаків і їх назвами.

- Доріжка для велосипедистів

- Виїзд велосипедистів

- Доріжка для пішоходів і велосипедистів

- Рух на велосипедах заборонено

У ЦАРСТВІ РОСЛИН

Рослини — організми

1. Продовж речення.

Рослини — це живі організми, тому що вони _____

_____.

Для живлення рослинам потрібні _____

_____.

2. З'єднай стрілками частини правильних тверджень.

При диханні рослина • поглинає вуглекислий газ, а виділяє кисень.

При живленні рослина • поглинає кисень, а виділяє вуглекислий газ.

3. Які ознаки характерні для рослин, а які — для тварин?

Живляться готовими поживними речовинами, поїдаючи гриби, рослинну чи тваринну їжу або їх рештки.

Рослини

Утворюють поживні речовини на світлі з вуглекислого газу і води.

Тварини

Ведуть прикріплений спосіб життя.

Більшість активно пересуваються (бігають, літають, повзають, плавають, стрибають).

Різноманітність рослин

1. Допиши речення.

Учених, які вивчають царство Рослини, називають _____.

2. З'єднай назви груп рослин з їх істотними ознаками та зображенням.

Квіткові

Мають корінь, стебло, листки, квітки, плоди й насіння

Водорості

Більшість живе у воді, не мають органів

Папороті

Зростають у вологих місцях, мають стебло і листки, розмножуються спорами

Хвойні

Мають корінь, стебло і листки, розмножуються спорами

Мохи

Мають корінь, стебло, листки-хвоїнки й розмножуються насінням, що дозріває в шишках

3. За допомогою додаткових джерел розподіли рослини на групи і заповни таблицю.

Зозулин льон, «морська капуста», сфагнум, чоловіча папороть, сосна, кульбаба, ялина, хлорела, ялівець, береза, калина.

Водорості	<hr/> <hr/> <hr/>
Мохи	<hr/> <hr/> <hr/>
Папороті	<hr/> <hr/> <hr/>
Хвойні рослини	<hr/> <hr/> <hr/>
Квіткові рослини	<hr/> <hr/> <hr/>

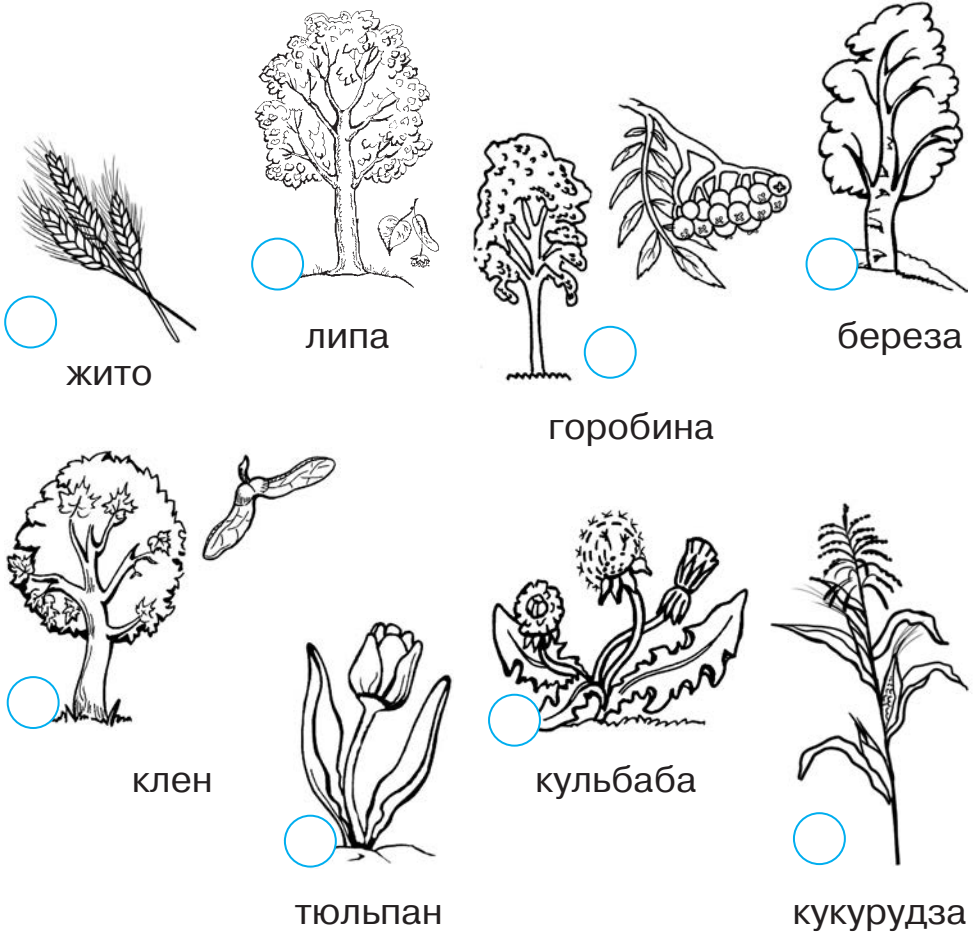
Розмноження квіткових рослин

1. Доповни речення.

За допомогою комах і вітру відбувається _____ квіток. Пізніше з квіток утворюються _____ і _____. Плоди захищають _____ і сприяють його _____.

2. Познач (✓) назви рослин, які запилюються вітром.

3. З'єднай частини правильних тверджень.

У вітрозапильних
рослин

квітки яскраві, мають
запах і солодкий
нектар; пилок липкий

У комахозапильних
рослин

квітки дрібні, непомітні,
без запаху; пилок
дрібний і легкий

4. Визнач, яким рослинам належать зображені плоди. Заповни таблицю за зразком.

Назва рослини	Як пристосовані плоди до поширення	Як поширюються плоди
 плід клена	мають крильця	вітром
 _____ _____	_____	_____
 _____ _____	_____	_____
 _____ _____	_____	_____
 _____ _____	_____	_____

Як росте і розвивається рослина з насінини

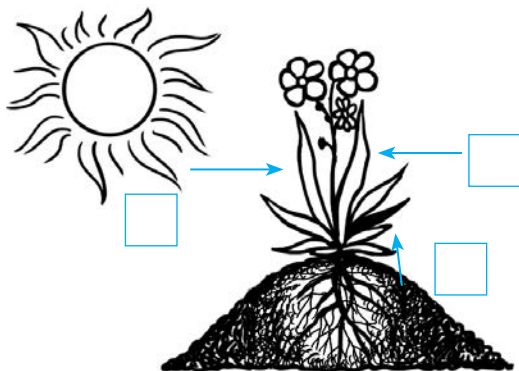
1. Пронумеруй послідовність подій.

- листочки на квасолі жовтіють і рослина в'яне
- з насінини виростає паросток квасолі, у якого є корінець, стебельце і листочки

- на рослині з'являються плоди
- кvasоля цвіте
- плоди кvasолі розтріскуються, і насіння висипається в ґрунт

2. Познач цифрами умови, необхідні для розвитку рослини.

1. Вода і мінеральні речовини
2. Світло і тепло
3. Повітря

Як виростити нову рослину без насіння

1. Доповни таблицю за поданим зразком.

Способи розмноження	Назва рослини	
	насінням	кульбаба
живцями		
бульбами		
цибулинами		
кореневищами		

2. Проведи дослідження, описані у підручнику на с. 70–71, і запиши результати спостережень.

Дослід 1	Результати спостережень
	<hr/> <hr/> <hr/>
	<hr/> <hr/> <hr/>
Дослід 2	Результати спостережень
	<hr/> <hr/> <hr/>
Дослід 3	Результати спостережень
	<hr/> <hr/> <hr/>

Пристосування рослин до різних умов життя

1. Доповни речення.

Рослини, які зростають у зволжених місцях, називають _____, а в посушливих — _____.

Рослини, які ростуть лише на добре освітлених місцях, називають _____, а в затінених — _____.

2. Заповни таблицю за зразком.

Назва рослини	У яких умовах зростає	Як пристосувалась до умов життя
Верблюжа колючка	там, де мало вологи	має дуже довгий корінь
Очиток їдкий	_____	_____
Калюжниця болотна	_____	_____
Кульбаба звичайна	_____	_____
Конвалія звичайна	_____	_____

3. Визнач, завдяки яким пристосуванням рослини добре ростуть у різних умовах.

У посушливих місцях

- коротке коріння
- довге коріння

У надмірно зволжених місцях

- великі листки
- листки м'ясисті, містять вологу

У погано освітлених місцях

- листки широкі, темно-зелені
- листки у вигляді колючок

Культурні рослини

1. Продовж речення.

Культурними називають рослини, які _____

---

2. Запиши назви зображених рослин. Як людина їх використовує? Установи відповідність.

	_____	•	•	олія
	_____	•	•	борошно, хліб
	_____	•	•	салат
	_____	•	•	тканина, одяг
	_____	•	•	сік, варення
	_____	•	•	прикраса оселі
	_____	•	•	цукор

3. Розподіли рослини за групами.

Капуста, яблуня, пшениця, груша, соняшник, жито, цукровий буряк, кукурудза, огірок, слива, картопля.

Зернові культури	Технічні культури	Овочеві культури	Флодово-ягідні культури
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

Охорона рослин

1. Продовж речення.

Червона книга — це документ про _____

_____.

2. Визначте назви рослин, занесених до Червоної книги України. Доповніть ряд зображеннями рослин, поданими на кольоровій вкладці.

_____

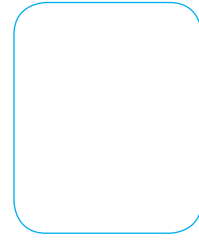
_____

_____

_____

_____

_____

---

3. Запиши назви рослин твоєї місцевості, занесених до Червоної книги України.

Тварини. Різноманітність тварин

1. Продовж речення.

Тварини — це організми, тому що вони _____

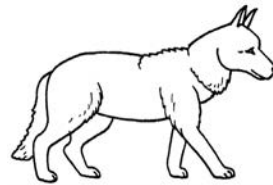
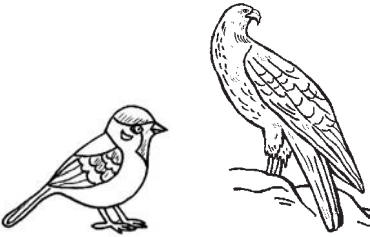
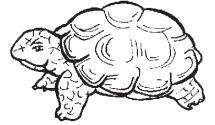
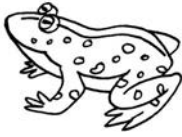
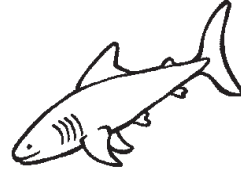
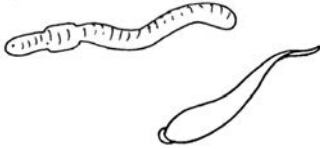
---

2. До якої групи належать зображені тварини? Підпиши, використовуючи слова для довідки.

Слова для довідки: черви, молюски, ракоподібні, павукоподібні, комахи, риби, земноводні, плазуни, птахи, звірі.

3. З'єднай назви груп тварин з їхніми істотними ознаками.

Риби

Тіло вкрите сухою лускою, плазують по землі

Земноводні

Тіло вкрите лускою і слизом, живуть у воді

Плазуни

У більшості тіло вкрите шерстю, вигодовують малят молоком

Птахи

Тіло вкрите слизом, життя пов'язане з водою і сушею

Звірі

Тіло вкрите пір'ям

Хто чим живиться

1. Доповни речення.

Рослиноїдні тварини живляться _____, хижі — _____, а всеїдні — _____.

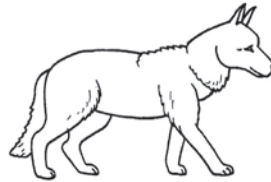
2. Заповни таблицю, використовуючи слова для довідки.

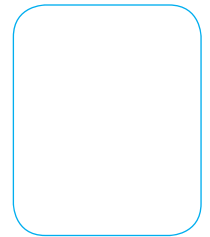
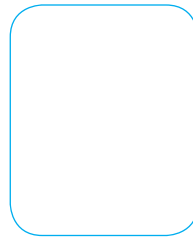
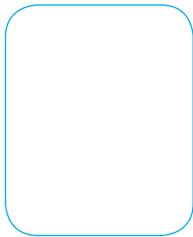
Тварини		
Рослиноїдні	Хижі	Усеїдні
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

Слова для довідки: ведмідь, горобець, лось, щука, вовк, заєць, карась, павук, мурашка, метелик, орел, ящірка, голуб, козуля, дикий кабан.

3. а) Склади схеми ланцюгів живлення між організмами.

б) Знайди на вкладці малюнки, що ілюструють ще один ланцюг живлення, і наклеї їх у правильній послідовності.

Розмноження і розвиток тварин

1. Доповни речення.

Майже всі птахи навесні будують _____, відкладають у них _____ і насиджують їх. Коли з яєць вилупляться _____, про них піклуються _____.

Звірі _____ дитинчат і вигодовують їх _____.

2. Розглянь малюнки. Пронумеруй послідовність розвитку бабки звичайної.

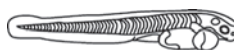

1. Відкладає яйця.
2. Із яєць розвиваються личинки.
3. Личинка перетворюється на дорослу комаху.

3. На основі поданого у підручнику (с. 95) тексту зроби підписи на схемі розвитку риб.

Схема розвитку риб

1. _____ ⇒ 2. _____ ⇒

3. _____ ⇒ 4. _____

Пристосування тварин до умов існування і способу життя. Охорона тварин

1. Продовж речення.

Тварин, які перебувають під загрозою зникнення, занесено до _____.

2. Визнач характерні ознаки зображених тварин.

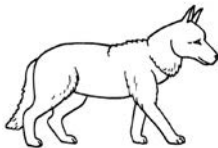

Добре плаває, ловить рибу у воді, відпочиває на суші, кінцівки перетворилися на ласти, під шкірою має товстий шар жиру.

Живе у лісі. Має добрий нюх і слух. Завдяки гнучкому тілу та довгим ногам добре бігає, наздоганяючи здобич.

Має крила, добре літає. Добре чує, бачить у темряві. Живиться комахами. У стані сну може знижувати температуру тіла до температури середовища.

Має струнке тіло, довгі ноги з копитами. Швидко бігає, добре стрибає.

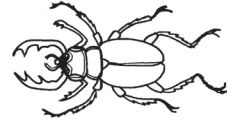

Живе у ґрунті, має поганий зір, але добрий нюх і слух. Передні кінцівки розширені, з кігтиками, нагадують лопату. Живиться черв'яками і личинками комах, слимаками.

Слова для довідки: тюлень, кажан, вовк, кріт, олень.

3. Визначте назви тварин, занесених до Червоної книги України. Доповніть ряди зображеннями тварин, поданими на кольоровій вкладці.

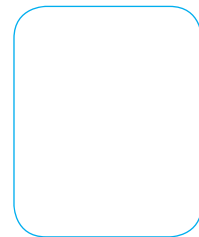
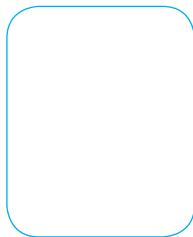
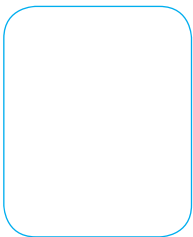

ГРИБИ І БАКТЕРІЇ

Гриби

1. Визнач, які ознаки характерні для квіткових рослин, а які — для грибів.

Гриби

Живляться готовими поживними речовинами, вбираючи їх з решток рослин і тварин, що є в ґрунті.

Утворюють на світлі поживні речовини з води і вуглекислого газу.

Квіткові рослини

Розмножуються насінням, частинами рослини — цибулинами, бульбами, живцями.

Розмножуються частинами грибниці.

2. Визнач, яка користь і шкода для людини від грибів.

Користь

спричиняють захворювання рослин, тварин і людей

є сировиною для приготування ліків

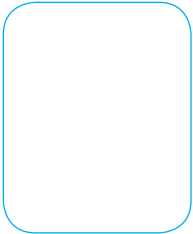
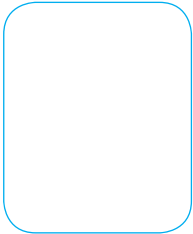
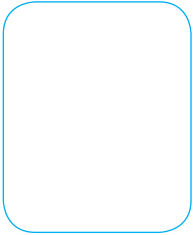
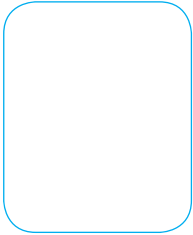
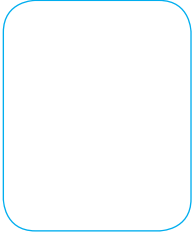
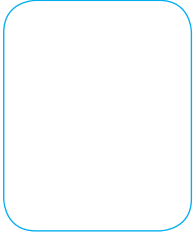
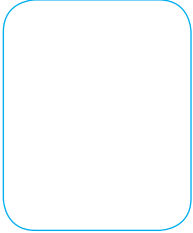
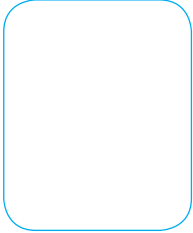
Шкода

є їжею для людей

псують продукти

3. Знайди на вкладці зображення вказаних грибів, наклеї їх і запиши характерні ознаки.

Їстівні гриби		Отруйні гриби	
 Білий гриб	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	 Жовчний гриб	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
 Печериця	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	 Бліда поганка	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
 Опеньок осінній	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	 Опеньок несправжній	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>
 Лисичка	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>	 Лисичка несправжня	<hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/> <hr/>

Бактерії

1. Продовж речення.

Бактерії — це живі організми, тому що вони _____

_____

_____

2. З'єднай частини правильних тверджень.

Бактерії —
«санітари приро-
ди», бо вони

проникають в організм
рослин, тварин, людей,
спричиняючи хвороби.

Хвороботворні
бактерії

живуть в організмі тварин
і людей, не спричиняючи
хвороб, а допомагаючи
перетравлювати їжу.

Корисні
бактерії

живляться рештками
рослин і тварин, очищаю-
чи ґрунт і воду від
забруднення.

3. Познач (✓) продукти, для вироблення яких люди вико-
ристовують бактерії.

- кефір
- квашена капуста
- газована вода
- сир
- хліб
- йогурт

ПРИРОДНІ УГРУПОВАННЯ

Ліс

1. Продовж речення.

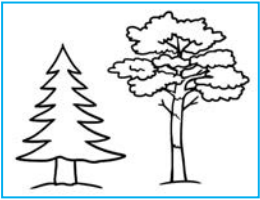

Ліс — це велика територія, вкрита рослинністю, що є доміvkою для _____

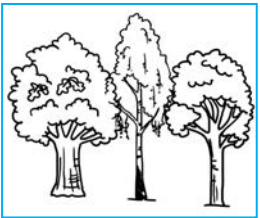
2. Установи відповідність між зображенням і назвою лісу.

листяний ліс

хвойний ліс

мішаний ліс

3. Запиши назви лісових тварин за зразком.

Звірі	Птахи	Комахи
вовк	дятел	жук-вусач

4. Підпиши умовні знаки про правила поведінки у лісі.

Луки

1. Продовж речення.

Луки — це _____

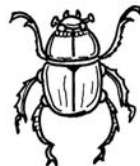
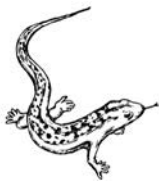
_____

2. Визнач і підпиши назви рослин і тварин лук.

_____

_____

_____

_____

3. Поеднай частини приказок і прислів'їв. Поясни, як ти їх розумієш.

Де люди ходять, •

• а хвалися сіном
у дворі.

З поганої трави •

• там трава на лу-
ках не росте.

Не хвались тра-
вою на луках, •

• не буде доброго
сіна.

Водойми

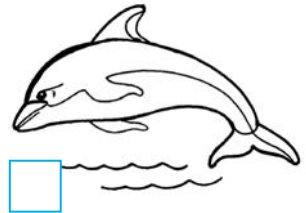
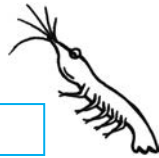
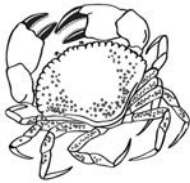
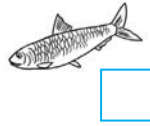
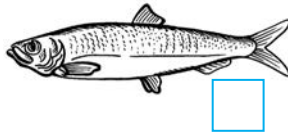
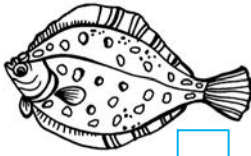
1. Продовж речення.

До природних водойм належать _____

_____

2. За допомогою визначника дізнайся назви тварин, які водяться в морях України. Пронумеруй їх, скориставшись довідкою.

Слова для довідки: 1. Шпроти. 2. Скумбрія. 3. Камбала. 4. Оселедець. 5. Тюлька. 6. Дельфін. 7. Краб. 8. Креветка.

3. Відшукайте в атласі-визначнику інформацію про одну з хижих тварин прісних водойм. Підготуйте повідомлення про неї.

_____

_____

_____

_____

_____

ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Нервова система

1. Напиши, чим людина відрізняється від тварин.

---

2. Продовж речення.

Органи, які виконують спільну роботу, утворюють

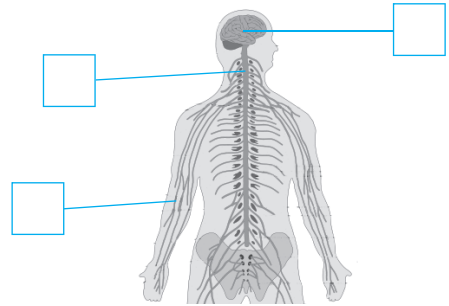
Роботою всього організму керує _____

---

3. Познач, із чого складається нервова система.

1. Головний мозок
2. Спинний мозок
3. Нерви

ПРИРОДНІ РИТМИ І ЗДОРОВ'Я

Працездатність людини

1. Продовж речення.

На працездатність людини впливають _____

---

2. Досліди, коли у тебе найвищий рівень працездатності.

з _____ ГОД ПО _____ ГОД

з _____ ГОД ПО _____ ГОД

3. Який із зображених видів відпочинку тобі подобається? Познач (✓). Поясни, чому.

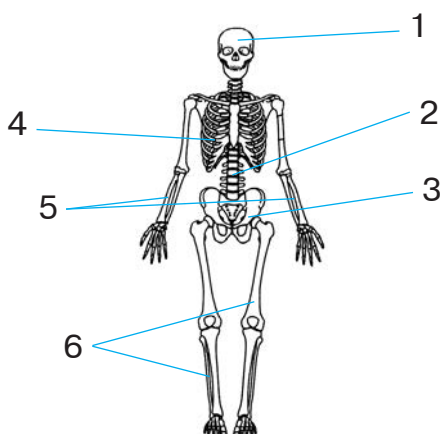

Опорно-рухова система

1. З яких частин складається скелет людини?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____

2. Напиши, яке значення мають м'язи.

---

3. Що ти робиш, щоб мати правильну поставу?

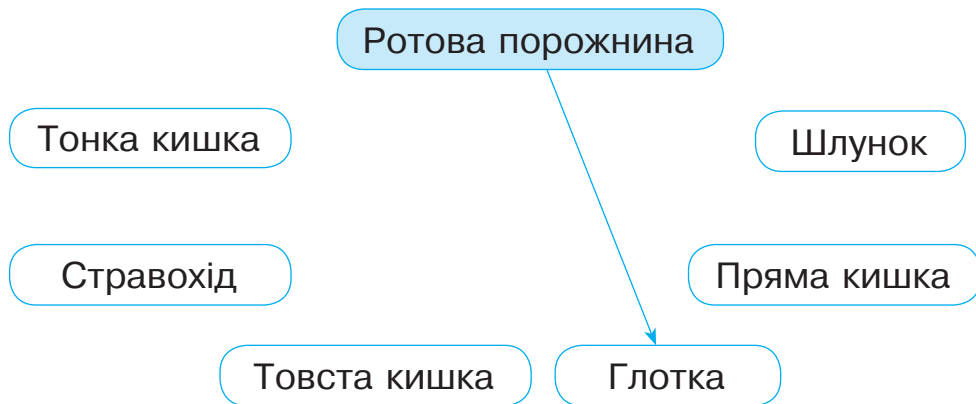
Травна система. Здорове харчування

1. Продовж речення.

Перетворення їжі в організмі людини на поживні речовини називається _____.

2. Покажи стрілками, у якій послідовності їжа проходить через органи травлення.

3. Доповни правила здорового харчування.

1. Їжа має бути різноманітною.
2. Їсти потрібно в один і той самий _____.
3. Їжу треба ретельно _____.
4. Під час їди не _____.
5. У раціоні мають переважати _____
_____.
6. Шкідливо вживати _____
_____.

4. Дізнайтеся, що таке харчові добавки. Корисні вони чи шкідливі?

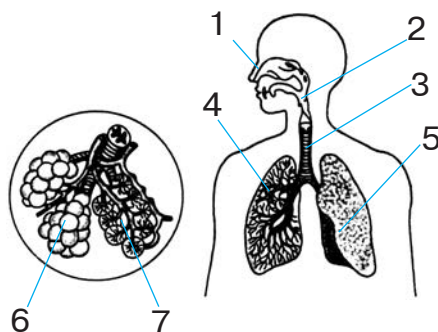

Дихальна система

1. Запиши назви органів дихання.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____

2. Проведи дослідження.

- Зроби вдих і вимірай об'єм своєї грудної клітки.
- Зроби видих і повтори вимірювання.
- Заповни таблицю, порівняй отримані результати.

Дихання	Об'єм грудної клітки
Вдих	<input type="text"/> см
Видих	<input type="text"/> см
Висновок. _____	
_____	

3. Прочитай описану ситуацію. Поміркуй, чому так сталося. Обґрунтуй свою відповідь.

Оля та Ігор відвідували хворого на грип однокласника Матвія. Хлопчик кашляв, чхав і мав нежить. Через деякий час діти теж захворіли.

Це сталося тому, що _____

_____

_____

_____

Кровоносна система

1. Продовж речення.

Рух крові в організмі називають _____
_____.

Серце, артерії, вени, капіляри — це _____
_____.

2. Дай відповіді на запитання.

— Яку роботу виконує серце? _____
_____.

— Як називаються судини, по яких кров тече від серця? _____.

— Як називаються судини, по яких кров тече до серця? _____.

— Що відбувається з кров'ю в легенях?

_____
_____.

Шкіра

1. Продовж речення.

Шкіра надійно захищає організм від _____
_____.

_____.

2. Досліді свою шкіру (див. с. 147 у підручнику). Запиши свої висновки.

Властивості шкіри: _____

_____

3. Напиши, як ти дбаєш про чистоту шкіри.

_____

_____

Органи чуття

1. Запиши, які органи чуття є у людини.

_____

_____

_____

_____

_____

_____

2. Прочитай правила збереження зору та слуху. Допиши, де потрібно, НЕ.

Щоб мати гарний зір і слух, ...

_____ дивися довго на сонце чи яскраве світло;

_____ читай лежачи;

_____ чисть вуха гострими предметами;

_____ сиди близько біля телевізора, комп'ютера;

_____ тримай книгу чи зошит на відстані 30 см від очей;

_____ стеж, щоб у вуха не потрапляла вода під час купання;

_____ слухай гучну музику через навушники;

_____ своєчасно звертайся до лікаря у випадку захворювань органів зору та слуху.

3. Напиши, як потрібно берегти орган нюху.

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ПРИРОДИ

Матеріали та їх використання

1. З'єднай назви виробів із назвами матеріалів, необхідних для їх виготовлення.

пластмаса

деревина

залізо

меблі
двері
підлога

цвях
рейки
труба

комп'ютер
навушники
пенал

2. Продовж речення.

Речовини, які людина використовує у своїй діяльності для виготовлення різноманітних виробів, називають _____.

Ощадливе використання природних ресурсів

1. Складіть пам'ятку ощадливого використання води й електроенергії у побуті.

---

2. Запропонуй ідеї повторного використання вживаних матеріалів і речей у побуті.

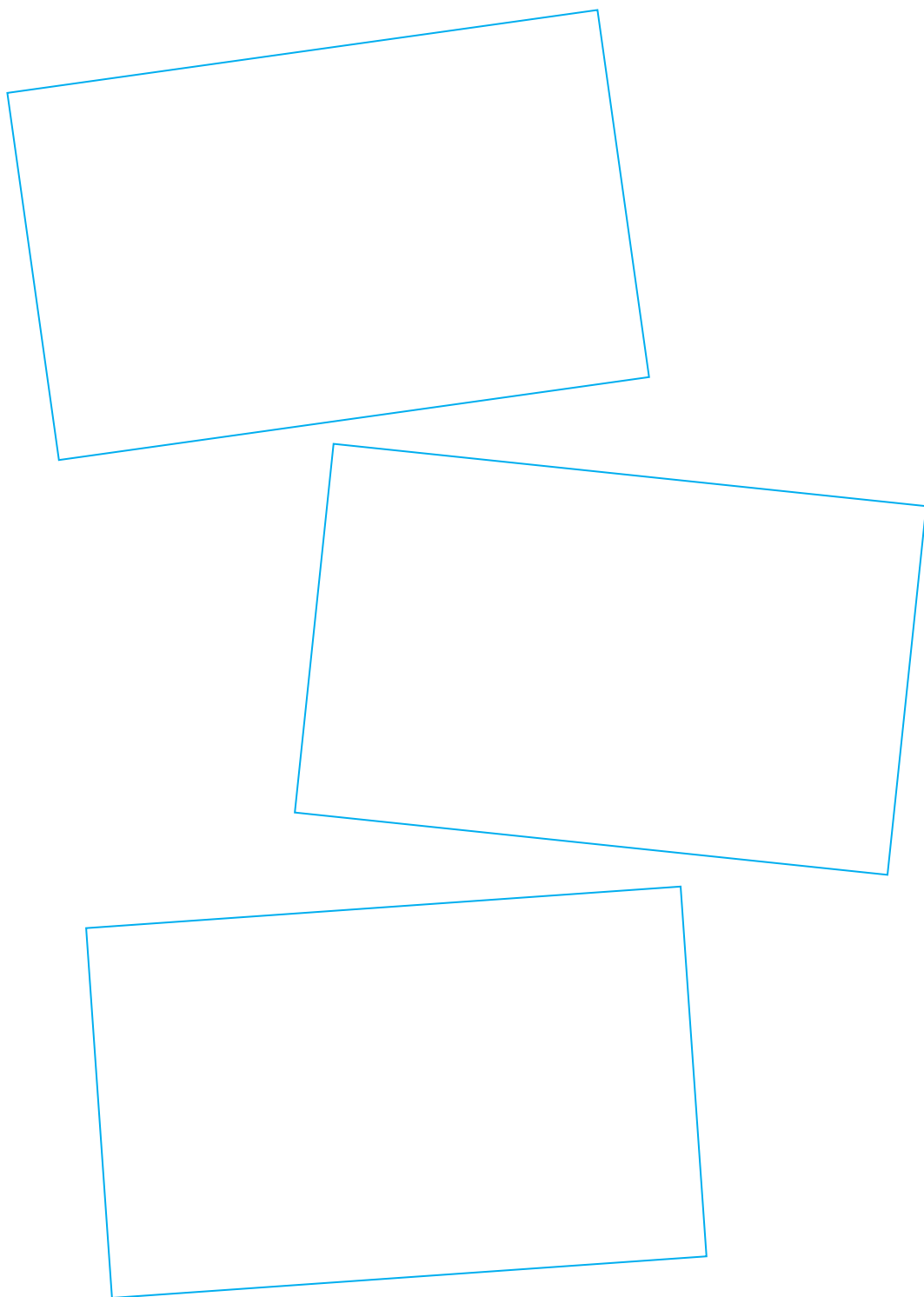

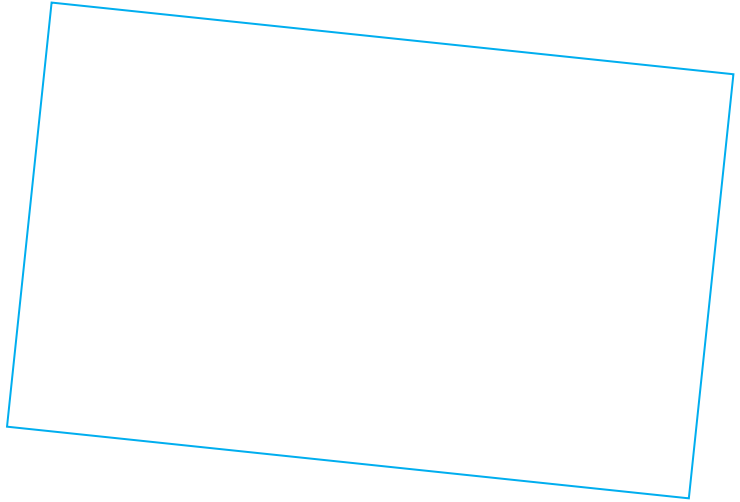
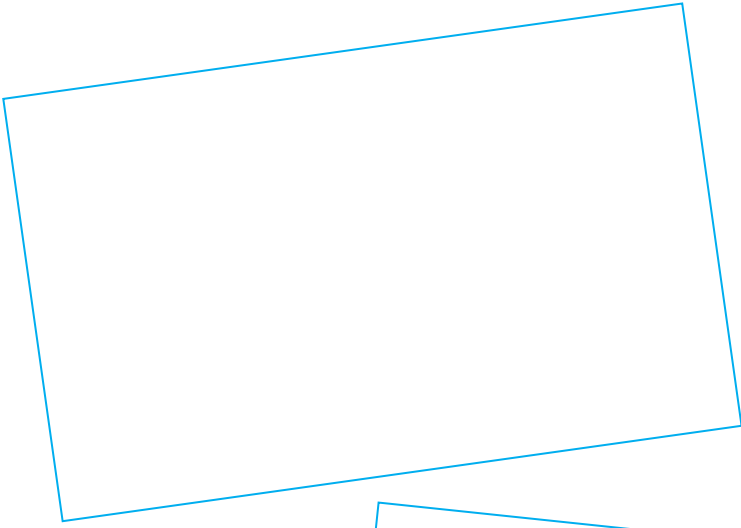

Мої дослідження в світлинах та малюнках

Навчальне видання

БУДНА Наталя Олександрівна
ГЛАДЮК Тетяна Володимирівна
ЗАБРОЦЬКА Світлана Григорівна
ШОСТ Наталя Богданівна

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

РОБОЧИЙ ЗОШИТ

3 клас

Частина 2

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Антоніна Павліченко*
Обкладинка *Ростислава Крамара*
Комп'ютерна верстка *Галини Телев'як*
Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 07.07.2020. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура UkrainianPragmatica. Умовн. друк. арк. 5,2. Умовн. фарбо-відб. 9,1.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного
реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, Україна, м. Тернопіль, просп. С. Бандери, 34а, 46002.
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, Україна, м. Тернопіль, 46008.
У випадку побажань та претензій звертатися: тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com   www.bohdan-books.com

Видавництво «Навчальна книга – Богдан» у соцмережах:

 bohdanbooks

 bohdan_books

 c/NKBohdan

 t.me/bohdanbooks

ISBN 978-966-10-6217-6

9 789661 062176